

Smernice za razvoj standardov za vzgojne programe za moške, storilce nasilnih dejanj v družini

Version 1.1

Uvod

Moško nasilje nad ženskami obstaja v vseh evropskih državah in je resen ter razširjen problem. Nasilje nad ženskami je posledica neenakovredne porazdelitve družbene moči med ženske in moške, kar je privedlo do prevlade nad ženskami in njihove diskriminacije s strani moških ter preprečilo celovito izboljšanje položaja žensk. To predstavlja kršenje človeških pravic ter eno glavnih ovir za premagovanje neenakosti žensk in moških v družbi¹. Države članice mednarodnih organizacij kot sta OZN in Svet Evrope ter države evropske unije si morajo v skladu z mednarodnimi in državnimi zakoni prizadevati za preprečitev, izsledovanje in kaznovanje nasilnih dejanj strani države ali posameznikov ter nuditi varstvo žrtvam². Nasilje nad ženskami v družini je način nadzora obnašanja s strani partnerja ali bivšega partnerja, ki vključuje, a ni omejeno na, fizično in spolno nasilje, čustveno zlorabo, osamitev, ekonomsko izkoriščanje, groženje, ustrahovanje in zalezovanje³. Nasilje nad ženskami v družini vpliva tudi na otroke, ki imajo prav tako pravico do varstva in podpore.

Ustanove, ki vodijo programe za storilce nasilnih dejanj, imajo veliko odgovornost do vseh prizadetih oseb. Delo z moškimi, ki so nasilni v družini, ima kot cilj ustaviti nasilje in povečati varnost žrtev nasilja v družini (žensk in otrok), a je istočasno vključeno v širši proces kulturnih in političnih sprememb, ki stremi k odpravi hierarhij na podlagi spola, spolnega nasilja in diskriminacije ter drugih vrst osebnega in strukturalnega nasilja ter diskriminacije. Standardi so potrebni za zagotovitev kvalitete dela in še posebej za podčrtanje dejstva, da je zaščita žrtev prioriteta in da delo ne ogroža partneric ali otrok udeležencev. Sledeče smernice za razvoj standardov za delo z nasilnimi moški je sestavil konzorcij projekta Daphne II "Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi – WWP". Smernice so nadalje razvili na mednarodnem delovnem seminarju za strokovnjake v Berlinu v letu 2008. Smernice so namenjene programom za storilce nasilnih dejanj, ki izvajajo nasilje nad svojimi partnericami in otroki, ki živijo v teh razmerjih.

Programi v evropskih državah se razlikujejo glede ciljev, naslovnih skupin, investicij, sodne podlage in številnih drugih aspektov ter pogojev dela. Zato te smernice ne nameravajo dajati podrobnih navodil, pač pa nuditi programom za storilce nasilnih dejanj okvir za razvijanje specifičnih standardov za odgovorno delo. V naslednjem poglavju so opisani cilj in premise za delovanje programov za storilce nasilnih dejanj, v drugem delu pa so predstavljena glavna načela, ki jih je treba upoštevati za odgovorno delo z moškimi, ki izvajajo nasilje v družini.

Standardi za delo s storilci nasilnih dejanj v družini bi morali dopolnjevati izsledke novih raziskav in dobre prakse. Gre za proces, ki skuša odgovoriti na splošno vprašanje: "Katera vrsta dela za katere moške v katerih pogojih?"

A Premise za delo s storilci nasilnih dejanj

A.1. Cilj

Glavni cilj dela s storilci nasilnih dejanj je povečanje varnosti žrtev nasilja. Programi za storilce nasilnih dejanj morajo dajati prioriteto varnosti žensk in otrok na vsakem nivoju programa. Cilj programov za storilce nasilnih dejanj mora biti jasen tako socialnim delavcem kot tudi moškim, s katerimi le-ti delajo.

A.2. Sodelovanje s službami za podporo žrtvam in intervencijskimi sistemi

Programi za storilce nasilnih dejanj so le del širšega sistema intervencij proti nasilju v družini in se jih ne sme izvajati izolirano ali implementirati, kjer ne obstajajo specifične službe za podporo žrtvam. Programe

---

¹ Glej Deklaracijo OZN o nasilju nad ženskami

² Glej Priporočilo Rec(2002)5 ministrskega odbora državam članicam o varstvu žensk pred nasiljem, iz dne 30. aprila 2002

³ Glej Deklaracijo o spoštovanju minimalnih standardov prakse 2004

za storilce nasilnih dejanj je treba financirati preko dodatnih sredstev in ne v breme služb za podporo žrtvam.

Za učinkovito spopadanje z nasiljem v družini morajo programi za storilce nasilnih dejanj biti vključeni v sistem intervencij in aktivno sodelovati z medinstitucionalnimi zvezami in mrežami organizacij proti nasilju v družini. Še posebno pomembno je tesno sodelovanje s službami za ženske, žrtve nasilja, in njih otroke, za zagotovitev njihove varnosti in integriran pristop do nasilja v družini. Ta načela kooperacije je treba dopolniti z vključevanjem predstavnikov služb za podporo ženskam v vlogi izvedencev v upravne odbore in posvetovalne organe programov za storilce nasilnih dejanj. Prav tako pomembno je sodelovanje in ustvarjanje vezi med ostalimi službami, ustanovami in strokovnjaki, ki delajo na področju nasilja v družini (npr. sodni sistem, socialna služba, zdravstvena služba in servisi za varstvo otrok). Kooperacija in sodelovanje v zvezah in mrežah organizacij morata biti priznana in finančno podprta.

A.3. Teoretsko razumevanje in eksplicitni koncept

Programi za storilce nasilnih dejanj morajo temeljiti na razumevanju in zavedanju, da je nasilje nad ženskami in otroki nesprejemljivo in da so nasilni moški odgovorni za uporabo nasilja. Osebe, ki sodeluje pri programih, se mora vzdržati oproščanja, opravičevanja ali minimaliziranja in mora obsojati vsako obliko zvrčanja krivice na žrtev. Nadalje mora vsak program za storilce nasilnih dejanj imeti jasno teoretsko razumevanje, ki vključuje, a ni omejeno na, sledeče aspekte:

- teorija o spolu – razumevanje spolnih hierarhij in aspektov moškosti, vključno z družbenimi, kulturnimi, verskimi, etničnimi in političnimi vplivi
- definicija nasilja v družini in vrste zlorabe,
- izvor nasilja – razumevanje vzrokov in mehanizmov, ki privedejo do nasilja,
- teorija ukrepanja / teorija spremembe – razumevanje vzrokov, zakaj naj bi predlagani ukrepi spremenili nasilno vedenje in obnašanje udeležencev.

Ta teoretska razmišljanja bi morala privedi do jasnega in zapisanega koncepta o delu z nasilnimi moškimi. Za orientacijo v razvijanju tega koncepta je na voljo nekaj natančno opisanih modelov.

A.4. Osredotočenje na relevantne dimenzije v uporabi nasilja

Za primerno obravnavanje kompleksnosti nasilja, ki ga moški izvajajo nad svojimi partnericami, se ukrepi morajo osredotočati na različne relevantne dimenzije faktorjev v zvezi s tem fenomenom, kar lahko prikažemo v obliki ekološkega modela⁴:

- *Družbeno-kulturni dejavniki*, vključno z družbenim kontekstom glede na spol, neenakovredno porazdelitvijo družbene moči med ženske in moške v naših družbah, razširjenostjo nasilja kot način za reševanje konfliktov v naši kulturi, pravnim sistemom, družbenim dopuščanjem izvajanja nasilja v družini, itd.
- *Dejavniki, ki zadevajo medsebojne odnose*, vključno s porazdelitvijo moči glede na spol v paru, modeli reševanja konfliktov in komunikacije, itd.
- *Individualni dejavniki*, ki jih lahko razdelimo v dve kategoriji:
  1. *Kognitivni dejavniki*, vključno s prepričanji in vedenjem o odnosih med spoloma ter vlogah, pričakovanji v zvezi z odnosom (npr. romantična ljubezen), s partnerjem in z otroki (upravičenost do uslug), in s samim sabo (npr. moškost, identiteta),
  2. *Emocionalni faktorji*, vključno z reguliranjem glede na spol (identifikacija, razumevanje in izražanje) občutkov jeze, frustracije, neuspeha, sramu, ljubosumja, strahu, itd. in izkušenjskih modelov, na katerih le-ti slonijo (vrste navezanosti, občutek identitete, pričakovanja itd.),
  3. *Vedenjski dejavniki*, vključno z nadomeščanjem nasilnih in nadzornih vedenj, ki temeljijo na spolu, z znanjem in sposobnostmi za spoštljive in enakovredne odnose kot empatija, komuniciranje in reševanje konfliktov, obvladovanje stresa in jeze, itd.

---

⁴ Glej Bronfenbrenner 1979, Dahlberg & Krug 2002

B Pomembna načela za delo s storilci nasilnih dejanj

B.1. Kontakt s partnerico in podpora

Za povečanje varnosti partneric morajo programi za storilce nasilnih dejanj poskrbeti, da so partnerice moških informirane o cilju in vsebini programa, o njegovih mejah (npr. o tem, da odprava nasilja ni zagotovljena), o tem, kako njihov partner lahko uporabi sodelovanje pri programu za manipuliranje ali nadzor partnerice in o možnosti dobivanja podpore ter planiranja varstva. Informacije, ki jih nudi partnerica, je treba vključiti v ocenitev nevarnosti in evalvacijo nasilnega moškega. Ženske je treba opozoriti, če njihov partner preneha sodelovati pri programu ali če voditelji programa zaznajo, da obstaja nevarnost za žensko ali otroke.

Potrebno je zagotoviti, da je kontakt s partnericami popolnoma prostovoljen in da ne implicira odgovornosti za sodelovanje ali napredovanje moškega pri programu. Treba je spoštovati potrebe žensk in čimbolj zmanjšati vsakršno tveganje, ki bi izhajalo iz kontaktiranja partneric. Kontakt s partnerico lahko omogoči služba za podporo žrtvam ali sam program za storilce nasilnih dejanj.

B.2. Linije za varstvo otrok

Otroci, ki živijo v družinah, kjer se izvaja nasilje, so vedno (posredno ali neposredno) prizadeti od nasilja v družini. Zaradi tega morajo perspektive teh otrok vedno biti prioriteta programov za storilce nasilnih dejanj, tako v direktnem delu z moškimi kot tudi na nivoju integracije v širši sistem ukrepov in kooperacije z drugimi organizmi. Za program je potrebno osnovati specifične linije za varstvo otrok, vključno s konkretnimi posegi, ki jih je treba izvesti, ko je otrok v nevarnosti, v skladu z lokalnim kontekstom in pravnim položajem. Vpliv nasilja v družini na otroke in prevzem odgovornosti s strani udeležencev morata biti vključena v načrt programov za storilce nasilnih dejanj.

B.3. Pristopi in drža v direktnem delu s storilci nasilnih dejanj

Programi za storilce nasilnih dejanj temeljijo na prepričanju, da se človek lahko spremeni.

Programi za storilce nasilnih dejanj morajo smatrati udeležence za odgovorne za nasilje, ki ga izvajajo, in poudariti potrebo po tem, da tile moški prevzamejo odgovornost za svoje nasilno obnašanje in posledice le-tega. Vsekakor je potrebno, da voditelji programa ravnajo spoštljivo do udeležencev, v kolikor so tudi oni osebe z notranjimi vrednotami.

Ena bistvenih predpostavk programov je, da je uporaba nasilja stvar izbire. Zato mora eden osnovnih ciljev programa biti ta, da se nasilnim moškim pomaga priti do spoznanja, da sami izbirajo uporabo nasilja. Tajitev, opravičevanje, izgovore, prenašanje krivde na druge ali podobno je treba izboljšati in odpraviti.

Podrobno osredotočenje na nasilno obnašanje preko rekonstrukcije konkretnih dejanj, misli in občutkov, pomaga moškim pri prepoznavanju lastne aktivne vloge v uporabi nasilja. Natančno raziskovanje različnih vplivov in posledic njihovega nasilja na partnerice in otroke pripomore k pospeševanju empatije, čuta odgovornosti in motivacije za spremembo obnašanja.

Voditelji programov morajo poskrbeti, da bodisi žrtve kot povzročitelji nasilja ne utrpijo škode zaradi pristopov programa. Uvideti morajo, da je v določenih slučajih (npr. alkoholizem, osebne motnje) bolj primerno napotiti osebo k službi, ki najbolje ustreza njenim potrebam.

B.4. Ocenjevanje nevarnosti

Izvajati je treba sistematično ocenjevanje nevarnosti. Identifikacija moških, za katere obstaja visoka nevarnost nasilja, pomaga voditeljem programa pri vpeljevanju primernih ukrepov za varnost žrtev in nudi pomembne informacije glede potrebe po posebnem ravnanju. Ocenjevanje nevarnosti je treba izvršiti in dokumentirati tako v začetni fazi programa kot tudi vsakič, ko obnašanje storilca nasilnih dejanj ali situacija kažeta na možno spremembo nivoja nevarnosti. V ocenjevanje nevarnosti je treba vključiti čimveč virov informacij, predvsem perspektivo partnerice, pa tudi zapise in informacije drugih organov, ki skrbijo za udeleženca ali njegovo družino. Upoštevati je treba omejeno natančnost ocenjevanja nevarnosti.

B.5. Kvalifikacija osebja

Za zagotavljanje visoke kakovosti dela s storilci nasilnih dejanj mora osebje imeti naslednje kvalifikacije, poleg osnovnega izobraževanja:

- angažiranost za nenasilne odnose in enakost med spoloma
- posebno izobraževanje o nasilju
- razmišljanje o lastnem odnosu do vloge in identitete spolov ter občutljivost glede spolnih hierarhij in seksizma
- razmišljanje o lastnem nagnjenju k nasilnemu in dominantnemu obnašanju, poznavanje lastne zgodovine nasilja
- izčrpno razumevanje dinamike nasilnih odnosov
- stalno izobraževanje in nadzorovanje
- sposobnost dela v skupini (za voditelje skupin)

Če voditelji programov niso profesionalci z reglementiranim kodeksom etike (npr. priznani psihologi / psihoterapevti), je treba izrecno reglementirati etične aspekte kot zaupnost, zasebnost podatkov, odnos voditelj-udeleženec programa, itd.

B.6. Zagotavljanje kakovosti, dokumentacija in evalvacija

Zagotavljanje kvalitete, dokumentacija in evalvacija dela morajo biti bistveni del vsakega programa. Programi za storilce nasilnih dejanj morajo dokumentirati in ocenjevati postopke in rezultate programa.

Voditelji programov morajo vpeljati in implementirati ukrepe za stalno nadzorovanje postopkov in rezultatov njihovega dela ter o tem poročati državnim ustanovam in, v kolikor mogoče, mednarodnim organom za ugotavljanje dobrih praks in raziskavo. Ti ukrepi morajo vključevati:

- redne seje ekip in nadzorovanje,
- ažurirano dokumentacijo o delu,
- analizo dokumentacije,
- notranjo in zunanjo evalvacijo rezultatov programa.

Podrobnejši opis pomembnih aspektov dokumentacije in evalvacije je na razpolago na spletni strani (glej spodaj).

C. Nadaljnje informacije

Te smernice za programe za delo z moškimi, storilci nasilnih dejanj v družini, se lahko uporabijo za razvijanje ali revizijo standardov programov. Povezave za obstoječe dokumente o standardih, ki lahko služijo kot primer za zasnovanje podrobnih standardov, in nadaljnje informacije so na razpolago na spletni strani www.work-with-perpetrators.eu.

© WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

---

Projekt WWP – Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi so v letih 2006 – 2008 financirali

Program Daphne II za boj proti
nasilju nad otroki, mladimi in
ženskami (EU)

Federal Ministry for
Family Affairs, Senior Citizens,
Women and Youth

Zvezno ministrstvo za družiske
zadeve, starejše občane, ženske in
mlade (Nemčija)